

О.А. Третякова

ОСВІТА ЯК ЗАСІБ КОМУНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В 1920-Х РР.

У статті на основі архівних та інших джерел досліджено процес комуністичного перевиховання польського населення за допомогою радянських навчально-вихованих закладів: трудових шкіл, піонерських організацій, різних типів шкіл політичної грамоти, курсів перепідготовки вчителів тощо. Аналіз навчально-виховного процесу цих закладів показав їх заідеологізованість та антирелігійний зміст, що обумовило негативне відношення до них польського населення.

Ключові слова: польська національна меншина, південь України, трудова школа, піонерська організація, радянізація, антирелігійна пропаганда.

Період 1920-х рр. називають «національним ренесансом» етнічних груп населення, що проживали в Україні. В цей час їх культурно-освітні запити задовольнялися: відкривалися національні школи, сільбуду, хати-читальні, бібліотеки. Радянська влада в процес національного відродження населення вклала власну ціль. Культурно-освітні заклади розглядалися як знаряддя залучення населення до радянського будівництва, насадження марксистсько-ленінської ідеології, задля повної зміни їх світогляду та світосприйняття. Одним з головних засобів радянізації стала освіта. Для цього в навчальних закладах проводилася широка антирелігійна пропаганда, запроваджувалися курси для перепідготовки вчителів, створювалися школи політичної грамоти та піонерські організації. Не винятком стало і польське населення. Ця етнічна група здавна проживає в Україні, в тому числі і на півдні.

Досліджень спеціально присвячених комплексному вивченню означеної проблеми в сучасній українській історіографії поки що існує небагато, хоча в цій галузі плідно працює цілий ряд авторів: О. Войналович, О. Животівський, О. Калакура, Б. Чирко, Л. Якубова [2; 16; 17; 19; 20] та ін.

Мета статті полягає в проведенні наукового аналізу процесу радянізації польського населення, шляхом поширення мережі освітніх навчальних закладів.

Важливим фактором, який суттєво впливав на стан польської шкільної освіти, був винятково високий рівень релігійності польського населення. В зв'язку з цим на часом нездоланні труднощі наштовхувалася в польських школах реалізація положень Декрету Тимчасового робітничо-селянського уряду 1919 року «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви». Причому далеко не завжди працівникам місцевих радянських органів народної освіти в цій складній справі вистачало належного такту і внутрішньої культури [1, с. 51-52]. Адже при проведенні радянізації польського населення зовсім не враховувалися його національні особливості, насамперед, глибока релігійність та значний вплив католицької церкви на життя польської родини. Саме тому, основною метою радянської влади щодо польських шкіл стало вихолощування національної і релігійної сутності з навчального процесу, і з життя школи взагалі.

Партійні органи, які покладали на систему народної освіти велику роль у справі атеїзації польських дітей та молоді, неодноразово наголошували на необхідності поживлення й поліпшення такої роботи. Для цього ставили наступні завдання: 1) організувати гуртки вчителів для вивчення методів антирелігійної роботи в школі, усуваючи тих вчителів, які є провідниками релігії в школі; 2) ввести в якості обов'язкового предмету в програму всіх польських радянських партійних шкіл,

педтехнікумів, польських вузів, курсів перепідготовки методик антирелігійної пропаганди; 3) збільшити видання антирелігійної літератури; 4) особливу увагу приділити шкільним підручникам, які необхідно просочити антирелігійною пропагандою; 5) ввести відділ методики антирелігійної роботи в польський журнал «К новой школе» [8, арк. 6, 12].

Перед кожним педагогом ставилося завдання по витісненню релігійного розуміння світу в усіх його проявах (природі, праці, суспільстві) науковим розумінням. Для цього вчитель повинен був вміти протиставляти наукові факти та пояснення, які дає релігія. Наприклад, що врожай залежить від техніки хлібороба, а не від бога, тому потрібні не молитви та хресні ходи, а гарна обробка землі.

Особливо сильно вірили всіляким забобонам діти першої групи. Виховані на казках бабусь та дідусів про всіляку нечисту силу, мерців, що встають з могил, водяних, вони сприймали все за чисту монету. В родині їх навчали, якщо бачиш нечисту силу, то треба хреститися або читати молитву. Вчитель мав розвіяти всі жахливі казки веселими іграми та розвагами, беручи дітей із собою в страшні місця, як, наприклад, на цвинтар, у руїни тощо.

Другий, третій та четвертий роки підводили виробничу базу під навчання. Діти знайомилися з досягненнями науки, техніки та підлеглистю природи людині. Тут особливий акцент робився на вивченні історії релігії. Наголошувалося, що люди, збільшуючи свої знання, скорочували кількість богів і врешті прийшли до одного бога, проте і його зробили невидимим. Тобто, все антирелігійне виховання в школі було направлене на зміну світорозуміння учнів, яке вкладали у них батьки. Радянська педагогіка направляла на виховання в радянському громадянині матеріалістичного світогляду [14, арк. 242-243].

Незважаючи на вживані заходи, польське населення продовжувало жити за власними звичаями. Завідуючу польської школи Миколаєва А. Вендзиковську звинувачували в тому, що під час похорону вчительки вона разом з частиною учнів під релігійними хоругвами на чолі з ксьондзом «демонстраційно» брала участь у релігійній процесії по всьому місту. Цими діями показувала негативний приклад своїм вихованцям [9, арк. 16]. Вчитель цієї ж школи Ржепинський вказував на те, що громадсько-політична і антирелігійно-виховна робота серед учнів у польській школі майже відсутня. Зусилля у піднятті громадського та антирелігійного виховання учнів не дають успіху, бо керівництво і цільова політична настанова з боку завідуючої школи спрямована не в бік радянзації і класового виховання, а в бік угоди батькам та їх реакційним настроям. На його зауваження про необхідність посилення суспільно-політичної та антирелігійно-виховної роботи серед учнів від завідуючої отримував відповідь: «З цим питанням треба дуже обережно, так як батькам це може не сподобатися, бо вони дуже релігійні» [10, арк. 16].

Відчуваючи значний антирелігійний тиск, учні школи проявляли непокору. 7 листопада в день 10-ї річниці Жовтневої революції деякі учні прийшли на демонстрацію, але як тільки рушили з місця, частина учнів біля воріт косяголу залишили червоні прапори і відправилися на службу, а інші розбіглися під час походу. Учень Павлович під час шкільних занять на городі, почувши дзвін із косяголу, залишив роботу і пішов на службу. Для того, щоб запобігти впливові католицької церкви на учнів, партійні функціонери відгородили школу від косяголу парканом. Але через пророблений в огорожі отвір-перелаз вони продовжували утікати зі шкільних занять на богослужіння [10, арк. 16].

В умовах насильницької радянзації польські вчителі змушені були пристосовуватися до вимог влади, зовні сповідувати радянські традиції. Обстеживши польську школу в селі Щербані Вознесенського району Миколаївського округу, районна

та окружна інспектура народної освіти залишилися дуже задоволені роботою вчительки А. Секлюцької. Діти зустрічали приїжджих зі співом Інтернаціоналу та інших революційних пісень, зовні школа була обставлена по-радянськи. Згодом виявилось, що вчителька, користуючись віддаленим розташуванням від районного та окружного центру, влаштовує в селі богослужіння, хрестить новонароджених дітей, підміняючи собою ксьондза [6, арк. 65]. В 1924 році їздила до найближчого костюлу, де охрестила новонароджену селянську дитину, якій стала хрещеною матір'ю, деякі селяни називали її «кумою» [1.40, арк. 59]. З роботи вчительку, звичайно, звільнили, а на її місце прислали політично благонадійну І. Голодову. На загальних зборах селян А. Секлюцька заявила, що її знімають «не за відсутність загальноосвітнього цензу, а за релігійні переконання» [6, арк. 65].

Важливим засобом залучення польської молоді до комуністичного будівництва став піонерський рух. Радянські органи влади вважали, що ця нова структура шкільного самоуправління, яка опирається на колективну роботу, здатна виробити в учнів колективістські звички та організаційні вміння. Кінцева мета цього руху полягала у тому, щоб разом з дорослим пролетарським рухом знищити панівний клас, встановити диктатуру пролетаріату та будувати світле комуністичне суспільство. Для своєї сім'ї піонер повинен був стати провідником культурних починань, грамотності, домашнім агітаційним пропагандистом компартії за новий побут, активним його будівником [5, арк. 35].

Для молоді писали нові пісні з сильним антирелігійним змістом:

- « – Пионеры в Бога вы не веруйте,
- А где ваши Боги?
- Наши Боги скачат по дороге,
- А где ваша Пасха?
- Наша Пасха, комсомольская ласка,
- А где ваша Троица?
- Наша Троица в три шеренги строится».

В одній із доповідей по соціальному вихованню зазначалося, що піонерський рух серед польських дітей зазнав значних труднощів у зв'язку зі слабкою ще свідомістю та іноді, навіть, негативним ставленням деяких груп польського міського та сільського населення щодо дитруху з ворожим впливом католицького духовенства, з малою кількістю літератури польською мовою [15, арк. 101].

Невдалою виявилася спроба створити піонерський загін у Миколаївській польській школі. Вдалося заігувати лише трьох учнів. З метою організації піонерського загону з великими труднощами спромоглися знайти комсомольця, якого Політбюро направило до Харкова на курси піонерських працівників. Коли ж він після закінчення курсів повернувся до Миколаєва, то для нього не знайшлося роботи. В результаті, працівника направили до Бердичівського округу [6, арк. 33].

Організація роботи в польській школі № 87 міста Одеси, може стати гарним прикладом у вихованні «політично благонадійних дітей», дотримуючись всіх канонів тогочасної радянської системи освіти. Однак, наведеним даним не треба сліпо довіряти, адже вони могли бути просто вигадані для звітності або мали короткотерміновий характер. Отже, в 1925/1926 н. р. в чотирьох класах цієї школи навчалося 125 учнів, за національністю всі поляки. На початку року в піонерському загоні нараховувалося 16 осіб. У зв'язку з організацією форпосту (об'єднання піонерів різних загонів, що навчалися в одній школі), кількість піонерів почала збільшуватися. Засідання форпосту влаштовувалося планово – раз на два тижні. Працювали гуртки: драматичний, хоровий, політичний, які систематично проводили роботу, займаючись раз на тиждень. Щомісяця випускалася загальношкільна газета [12, арк. 68].

Згідно з даними, що наведені в одному зі звітів польсекції Одеси в 1927 році 20,3 % польських дітей міста було залучено до піонерських загонів. Проте такі показники не можна назвати сталими, адже існування піонерських загонів в польських школах було нестабільним. Створені за вказівкою вищих партійних та державних органів, вони відразу ж розпадалися під тиском релігійних і національних традицій.

На думку завідуючого польсекцією в Миколаєві Ржепинського, піонери знаходилися під моральним тиском більшості учнів. Він наводить приклад, як один учень в суперечці з піонеркою енергійно доводив що «комуністи дурні», «вступають в партію, щоб отримувати велику платню» і що «наш бог помер і з мертвих встав, а Ленін сконав і не встав». Проте вчителі школи в належній мірі не реагували на такі заяви, так як «більшість з них ідейно чужі радянській владі і компартії» [7, арк. 23].

Значне занепокоєння центральних органів влади викликала політична ненадійність польських вчителів. У політичних характеристиках польського вчительства, що надходили з округів, особливо відзначалася його пасивність у громадській роботі, ідеологічна невідповідність принципам нової школи, незначна кількість членів КП(б)У та ЛКСМУ серед учителів-поляків та висока релігійність. Саме тому, радянська влада приділяла дуже серйозну увагу польським педагогам зі старою ідеологією, проводячи серед них різного роду дискусії, збори, а також замінюючи їх на радянсько налаштованих учителів [3, арк. 5].

З метою подолання проблеми відсутності кваліфікованих політично надійних педагогічних кадрів для національних шкіл організовувалися різноманітні короткотермінові курси. З 1923/1924 н. р. почали працювати вищі педкурси ім. Ф. Кона, а в липні 1925 року в Києві – Центральні курси перепідготовки польських сільських вчителів. Діяли Польський інститут соціального виховання та Польський політехнікум, який у 1925/1926 навчальному році мав 95 слухачів, а в 1926/1927 – 143 [18, арк. 159].

Для повноцінного політичного та ідеологічного виховання населення та забезпечення партійних лав освіченими кадрами, створювалася система партійної освіти через організацію партійно-радянських шкіл. Ця система включала: школи політграмоти, радянські партійні школи та комуністичні університети. Створювалися подібні заклади і для польського населення.

При Інтернаціональних, національних клубах, на фабриках та заводах, де зосереджувалася значна кількість польських робітників, створювалися польські школи політграмоти, які можна назвати найнижчою ланкою в партійній освіті. В Миколаєві у жовтні 1925 року організовано 2 школи політграмоти: при клубі національних меншин та на скляному заводі. Записалося 40 осіб, відвідуваність – 70 %. Школи працювали один раз на тиждень по 2 години польською мовою, але слухачі користувалися російськими підручниками [4, арк. 8]. Проте уже з половини січня 1926 року робота школи при клубі нацмен завмирає через перевантаженість і неухвалене ставлення її керівника Сидоровича. У лютому кульгала робота школи при склозаводі через відсутність належного приміщення [6, арк. 9].

На заводі імені А. Марті організувати школу не вдалося, бо майже всі поляки були включені до загальних шкіл політграмоти та не бажали відвідувати польські. «Багато хто з комуністів поляків не хочуть вважати себе поляками» – доповідав польуповноважений цього заводу на засіданні Польбюро [4, арк. 45]. В жовтні 1926 року Польбюро знову спробувало створити школи політграмоти при склозаводі та клубі нацмен. До першої школи записалося 15 осіб, до другої – 20. Проте і цього разу польське населення активності у відвідуванні цих установ не проявило [6, арк. 31].

Восени 1926 року в Одесі створено дві школи політграмоти скороченого типу, які працювали при польсекціях в Інтернаціональному клубі та клубі імені Леніна. В першу записалося 14 осіб, в іншу – 25. Через відсутність підручників на польській мові заняття

було проводити дуже складно. Слухачі не могли прочитане російською мовою, перекласти польською. Відвідуваність була низька: в Інтернаціональному клубі – 30-60 %, а при клубі імені Леніна – 40-70 %. Основні труднощі в роботі цих шкіл: 1) відсутність підручників польською мовою; 2) неоднорідність складу (до школи записалися достатньо освічені слухачі, які бажали закінчити школу саме польською мовою, оскільки деякі з них просто забули національну мову, тому політичної термінології польською зовсім не знали, за відсутності польських книг, зацікавленість до занять вони втратили); 3) нестійкість місць організації шкіл і слухачів (безробітні, які приїхали з села або й місцеві, знайшовши яку-небудь роботу або в пошуках роботи, не відвідували систематично заняття) [13, арк. 64, 71-73].

В 1928 році в Одесі розпочала роботу Польська вечірня радянсько-партійна школа 2-го ступеня, куди записалося 24 особи. Заняття відбувалися 3 рази на тиждень. Вивчали такі предмети: історія класової боротьби, політекономія, світознавство, польська мова, математика. У другому півріччі замість світознавства вивчали економічну географію. Українська мова вводилася з другого року навчання.

Відвідуваність школи була не стабільною, що видно з наведених цифр: жовтень – 65 %, листопад – 61 %, грудень – 51 %, січень – 51 %, лютий – 40 %, березень – 62 %, квітень – 57 %. Не систематичне відвідування школи гальмувало процес навчання та впливало на його якість. Незважаючи на це, на думку керівництва школи, їм вдалося навчити слухачів орієнтуватися в політичних подіях, посилити їх зацікавленість газетами та покращити знання польської мови. Наприкінці року школу закінчило лише 11 слухачів, які й перейшли на наступний рік [13, арк. 13-15].

Для активістів надавалися місця в Київській польській радпартшколі 2-го ступеню. Мета цієї школи полягала у підготовці національних партробітників, в першу чергу пропагандистів та політосвітників. До школи приймалися лише особи віком від 20 до 32 років, партійні – члени партії, чи кандидати КП(б)У, комсомольці, за соціальним станом – робітники або селяни. Також вступник повинен був мати практичний стаж в одній із галузей партійної роботи та загальну освіту і підготовку в обсязі Радпартшколи 1-го ступеню (володіти польською мовою, бігло читати та писати, знати 4 математичні дії, мати загальні знання з географії, фізики, історії партії, політекономії, державного права).

Після вступу до школи, курсанти знаходилися на повному матеріальному забезпеченні держави. Безкоштовно проживали в інтернаті школи та забезпечувалися письмовими приладдям (олівці, папір, книжки тощо). Щомісяця отримували стипендію у розмірі 10 кр., а також окремо гроші на харчування (14 крб. 50 коп.) та одяг (5 крб.). Крім того, члени родини робітників та селян, відряджених до радпартшколи, мали право на одержання помісячної допомоги, якщо вони до моменту зарахування курсанта в школу знаходилися на його утриманні і не мали коштів для проживання. Право на одержання допомоги мали: дружина, діти до 16 років, непрацездатні батько та мати, сестри та брати, якщо їх батьки непрацездатні. Розмір допомоги на одного члена становив 15 крб. [13, арк. 99-100]

Для повного закінчення партійної освіти поляки-комуністи могли вступати в польсектор Губпартшколи і Окрпартшколи в Києві, польський сектор Комуністичного університету Заходу в Москві та Вищу польську школу Комскладу червоних командирів у Москві [11, арк. 47, 57].

Отже, в 1920-х рр. новостворена радянська влада, з метою залучення на свій бік різнонаціонального населення величезної держави, запровадила політику «коренізації». Одним з її важливих напрямків стало відкриття шкіл з національними мовами навчання, в тому числі і польською. Проте зміст навчального матеріалу був повністю просякнутий радянською ідеологією та антирелігійною пропагандою. Саме тому, польське населення, яке релігію сприймає як національну ознаку, двояко і неоднозначно відносилось до

радянських освітніх закладів. З одного боку, створення мережі національних шкіл з польською мовою навчання мало важливе значення для збереження їх самобутності та ідентичності, а з іншого, широка антирелігійна пропаганда та насадження комуністичної ідеології відштовхували польське населення від цих шкіл. Учні, вчителі й звичайне населення польської національності чинило супротив насаджуваним комуністичним ідеям та залишалися вірними своїм національним звичаям і традиціям.

Список використаної літератури

1. Бакало І. Національна політика Леніна / І. Бакало. – Мюнхен : Сучасність, 1974. – 117 с. ; Bakalo I. Natsionalna polityka Lenina / I. Bakalo. – Miunkhen : Suchasnist, 1974. – 117 s.
2. Войналович О. Організація шкільної освіти для національних меншин в Україні: 20–30-і рр. / О. Войналович. – Київ–Полтава : Рідний край, 1992. – 148 с. ; Voinalovych O. Orhanizatsiia shkilnoi osvity dlia natsionalnykh menshyn v Ukraini: 20–30-i rr. / O. Voinalovych. – Kyiv–Poltava : Ridnyi kraj, 1992. – 148 s.
3. Державний архів Миколаївської області (далі – ДАМО). – Ф. П-1. – Оп. 1. – Спр. 118. – 25 арк. ; Derzhavnyi arkhiv Mykolaiivskoi oblasti (dali – DAMO). – F. P-1. – Op. 1. – Spr. 118. – 25 ark.
4. ДАМО. – Ф. П-1. – Оп. 1. – Спр. 226. – 77 арк. ; DAMO. – F. P-1. – Op. 1. – Spr. 226. – 77 ark.
5. Там само. – Спр. 235. – 35 арк. ; Tam samo. – Spr. 235. – 35 ark.
6. Там само. – Спр. 298. – 69 арк. ; Tam samo. – Spr. 298. – 69 ark.
7. Там само. – Спр. 403. – 23 арк. ; Tam samo. – Spr. 403. – 23 ark.
8. Там само. – Спр. 530. – 37 арк. ; Tam samo. – Spr. 530. – 37 ark.
9. Там само. – Спр. 532. – 18 арк. ; Tam samo. – Spr. 532. – 18 ark.
10. Там само. – Спр. 618. – 26 арк. ; Tam samo. – Spr. 618. – 26 ark.
11. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). – Ф. П-3. – Оп. 1. – Спр. 1236. – 123 арк. ; Derzhavnyi arkhiv Odeskoi oblasti (dali – DAOO). – F. P-3. – Op. 1. – Spr. 1236. – 123 ark.
12. ДАОО. – Ф. П-7. – Оп. 1. – Спр. 379. – 150 арк. ; DAOO. – F. P-7. – Op. 1. – Spr. 379. – 150 ark.
13. Там само. – Ф. П-7. – Оп. 1. – Спр. 1543. – 103 арк. ; Tam samo. – F. P-7. – Op. 1. – Spr. 1543. – 103 ark.
14. Державний архів Херсонської області (далі – ДАХО). – Ф. Р-169. – Оп. 1. – Спр. 781. – 322 арк. ; Derzhavnyi arkhiv Khersonskoi oblasti (dali – DAKhO). – F. R-169. – Op. 1. – Spr. 781. – 322 ark.
15. ДАХО. – Ф. Р-414. – Оп. 1. – Спр. 853. – 204 арк. ; DAKhO. – F. R-414. – Op. 1. – Spr. 853. – 204 ark.
16. Животівський В. Освіта національних меншин у 1920-ті роки як «знаряддя комуністичного переродження» суспільства / О. Животівський // Відродження. – 1995. – № 4. – С. 72-74 ; Zhyvotivskiy V. Osvita natsionalnykh menshyn u 1920-ti roky yak «znariaddia komunistychnoho pererodzhennia» suspilstva / O. Zhyvotivskiy // Vidrozhennia. – 1995. – № 4. – S. 72-74.
17. Калакура О. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті / О. Калакура. – Київ : Знання України, 2007. – 508 с. ; Kalakura O. Poliaky v etnopolitychnykh protsesakh na zemliakh Ukrainy u KhKh stolitti / O. Kalakura. – K.: Znannia Ukrainy, 2007. – 508 s.
18. «Погляд крізь роки...» : Матеріали опитувань свідків голодомору 1932–1933 рр. в селах Киселівка та Максимівка Снігурівського району Миколаївської області // Шкільний краєзнавчий альманах – Киселівська загальноосвітня школа І-ІІІ ст., 2010. – № 2. – С. 8–13 ; «Pohliad kriz roku...» : Materialy opytuvan svidkiv holodomoru 1932–1933 rr. v

selakh Kyselivka ta Maksymivka Snihurivskoho raionu Mykolaivskoi oblasti // Shkilnyi kraieznavchy almanakh– Kyselivska zahalnoosvitnia shkola I-III st., 2010. – № 2. - S. 8–13

19. Чирко Б. Під пресом імперської ідеології. Початок формування національної школи та її денационалізація в умовах тоталітарного режиму (1920-1930-ті рр.) / Б. Чирко // Відродження. – 1993. – № 1. – С. 66-68 ; Chyrko B. Pid presom imperskoï ideolohii. Pochatok formuvannia natsionalnoi shkoly ta yii denatsionalizatsiia v umovakh totalitarnoho rezhymu (1920-1930-ti rr.) / B. Chyrko // Vidrodzhennia. – 1993. – № 1. – S. 66-68;

20. Якубова Л. Національно-культурне життя етнічних меншостей України (20-30 роки): коренізація та депортація / Л. Якубова // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 22-35 ; 1999. – № 1. – С. 41-55 ; Yakubova L. Natsionalno-kulturne zhyttia etnichnykh menshostei Ukrainy (20-30 roky): korenizatsiia ta deportatsiia / L. Yakubova // Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. – 1998. – № 6. – S. 22-35 ; 1999. – № 1. – S. 41-55

Стаття надійшла до редакції 06.06.2016 р.

O. Tretyakova

EDUCATION AS A MEANS OF COMMUNIST EDUCATION POLISH PEOPLE IN SOUTHERN UKRAINE 1920-S

On the basis of archival and other sources the process of re-communist polish population by soviet-trained educational institutions: labor schools, pionering organizations, different types of schools of political literacy, teacher training courses and more. Analysis of the educational process of these institutions showed their zaideologizirovanost and anti-religious content that resulted in a negative attitude to them polish population.

Content Initial material in labor schools was aimed at fostering students' materialist worldview. Before school task displacement in the religious understanding of the world in all its forms (nature, labor, society) scientific understanding. To do this, teachers had to oppose scientific facts and explanations offered by the religion. Great attention was paid to politically reliable re-education of polish teachers.

An important means of attracting young people to the polish communist construction was the pioneer movement. Pioneer of educated students in the collectivist spirit of equality and brotherhood single Soviet nation. His ultimate goal was to ensure that adults with the proletarian movement to destroy the ruling class, to establish dictatorship of the proletariat and build a bright communist society.

For a complete political and ideological education of the polish population and ensure the party ranks of educated personnel, created a system of party education through the organization of party and soviet schools. This system included: schools of political literacy, the soviet communist party schools and universities.

As a result of the analysis, we concluded that the polish population ambivalent and ambiguous related to newly established institutions. On the one hand, the creation of a network of national educational institutions of polish language teaching was important to preserve their identity and identity, on the other hand, a broad anti-religious propaganda and the imposition of communist ideology pushed the polish population of these schools.

Key words: *polish minority, south of Ukraine, labor school, the pioneer organization, sovietization, anti-religious propaganda.*